

Základní seznámení s Úmluvou OSN o právech osob se zdravotním postižením a jejím Opčním protokolem

Role MPSV jako kontaktního místa Úmluvy

JUDr. ŠTEFAN ČULÍK

PRAHA 26. LEDNA 2023

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY

ODBOR KONCEPCE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Obsah prezentace

- **Úmluva o právech OZP - účel, význam a cíl**
- **Opční protokol k Úmluvě o právech OZP**
- **Výbor OSN pro práva OZP**
- **MPSV jako kontaktní místo Úmluvy**

ÚMLUVA O PRÁVECH OZP

ÚČEL, VÝZNAM A CÍL

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

- Text Úmluvy i Opčního protokolu byl přijat Valným shromážděním OSN dne 13. prosince 2006;
- Úmluva doplnila 7 základních lidskoprávních úmluv OSN;
- Datum otevření Úmluvy i Opčního protokolu k podpisu = 30. března 2007;
- ČR podepsala Úmluvu i Opční protokol dne 30. března 2007;
- Proces ratifikace Úmluvy v ČR = dokončen 28. září 2009 (datum uložení ratifikační listiny ČR u generálního tajemníka OSN - depozitáře Úmluvy);
- Pro ČR vstoupila Úmluva v platnost dne 28. října 2009;
- Úmluva byla ve Sbírce mezinárodních smluv vyhlášena pod č. 10/2010 Sb. m. s.

ÚČEL ÚMLUVY (ČL. 1)

- Podporovat, chránit a zajišťovat plné a rovné užívání všech lidských práv a základních svobod všemi OZP a podporovat úctu k jejich přirozené důstojnosti

OBECNÉ ZÁSADY ÚMLUVY (ČL. 3)

- Respektování lidské důstojnosti a nezávislosti;
- Nediskriminace / zákaz diskriminace;
- Plné a účinné zapojení a začlenění do společnosti;
- Respektování odlišnosti a přijímání OZP jako součásti lidské různorodosti a přirozenosti;
- Rovnost příležitostí;
- Přístupnost;
- Rovnoprávnost mužů a žen;
- Respektování rozvíjejících se schopností dětí se ZP a jejich práva na zachování identity.

OBECNÉ ZÁVAZKY SMLUVNÍCH STRAN ÚMLUVY (ČL. 4)

- Přijmout veškerá odpovídající legislativní, administrativní a jiná opatření pro provádění práv uznaných Úmluvou;
- Přijmout veškerá odpovídající opatření, vč. opatření legislativních, s cílem změnit nebo zrušit existující zákony, předpisy, zvyklosti a praktiky, které jsou zdrojem diskriminace vůči OZP;
- Zohlednit ochranu a podporu lidských práv OZP ve všech politikách a programech;
- Zdržet se jakéhokoli jednání nebo postupu, jež je v rozporu s Úmluvou a zajistit, aby veřejné orgány a instituce jednaly v souladu s Úmluvou;
- Přijmout veškerá odpovídající opatření k odstranění diskriminace na základě ZP ze strany jakékoli osoby, organizace nebo soukromé firmy;

OBECNÉ ZÁVAZKY SMLUVNÍCH STRAN ÚMLUVY (ČL. 4)

- Provádět nebo podporovat výzkum a vývoj univerzálně navrhovaných výrobků, služeb, vybavení a zařízení podle definice v čl. 2 Úmluvy tak, aby vyžadovaly minimální přizpůsobení a náklady při uspokojování specifických potřeb OZP, podporovat jejich dostupnost a využití a podporovat zařazení univerzálního designu do vytvářených norem a směrnic;
- Provádět nebo podporovat výzkum a vývoj a podporovat dostupnost a využití nových technologií, vč. ICT, kompenzačních pomůcek, zařízení a podpůrných technologií vhodných pro OZP a upřednostňovat technologie za dostupnou cenu;
- Poskytovat OZP přístupné informace o kompenzačních pomůckách, zařízeních a podpůrných technologiích, vč. nových technologií, jakož i o jiných formách pomoci, podpůrných službách a zařízeních;
- Podporovat školení odborníků a zaměstnanců, kteří pracují s OZP, o právech uznaných Úmluvou, s cílem zlepšit poskytování pomoci a služeb zaručených těmito právy.

OPČNÍ PROTOKOL K ÚMLUVĚ O PRÁVECH OZP

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

- Proces ratifikace Opčního protokolu v ČR = dokončen 24. srpna 2021 (datum uložení ratifikační listiny ČR u generálního tajemníka OSN - depozitáře Úmluvy);
- Pro ČR vstoupil Opční protokol v platnost dne 23. září 2021;
- Opční protokol byl ve Sbírce mezinárodních smluv vyhlášen pod č. 33/2021 Sb. m. s.

PŮSOBNOST OPČNÍHO PROTOKOLU (ČL. 1)

- Stát, který je smluvní stranou tohoto protokolu, uznává příslušnost Výboru pro práva OZP (dále jen „Výbor“) přijímat a posuzovat oznámení předložená osobami nebo skupinami osob nebo v zastoupení osob či skupin osob podléhajících jeho jurisdikci, které si stěžují, že se staly oběťmi porušení ustanovení úmluvy ze strany státu, který je smluvní stranou tohoto protokolu.

PŮSOBNOST OPČNÍHO PROTOKOLU (ČL. 1)

- Vymezení nepřijatelnosti oznámení (čl. 2)
  - oznámení je anonymní;
  - oznámení zneužívá právo na podání oznámení nebo je neslučitelné s ustanoveními úmluvy;
  - tatáž věc již byla Výborem projednána nebo byla či je projednávána v jiném mezinárodním orgánu pro šetření nebo řešení sporů;
  - nebyly vyčerpány všechny dostupné vnitrostátní opravné prostředky. Tato zásada neplatí v případech, kdy se opravné řízení neodůvodněně protahuje nebo kdy je málo pravděpodobné, že povede ke zjednání účinné nápravy;
  - oznámení je zjevně nepodložené nebo nedostatečně opodstatněné;
  - ke skutečnostem, které jsou předmětem oznámení, došlo před vstupem tohoto protokolu v platnost pro příslušný stát, který je smluvní stranou tohoto protokolu, s výjimkou případů, kdy uvedené skutečnosti pokračovaly i po tomto datu.

VÝBOR OSN PRO PRÁVA OZP

VÝBOR OSN PRO PRÁVA OZP

- Výbor pro práva OZP je zřízen v souladu s čl. 34 Úmluvy (dále jen „Výbor“;
- Přezkum implementace Úmluvy u těch států, které ji ratifikovaly a které v rámci tohoto přezkumu přijaly závěrečná doporučení Výboru;
- Projednávání individuálních stížností a provádění šetření, zda ze strany smluvního státu Úmluvy nedochází k závažnému nebo systematickému porušování práv OZP;
- Vydávání výkladu k jednotlivým článkům Úmluvy a přijímání obecných komentářů k tomu, aby smluvní strany Úmluvy zajistily OZP „správný“ výkon jejich práv.

SLEDOVÁNÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ

- Výbor může vyzvat stát, aby do své pravidelné zprávy o plnění závazků vyplývajících z Úmluvy zahrnul i údaje o opatřeních přijatých v reakci na provedené šetření;
- Výbor může v nezbytných případech, a to i po uplynutí lhůty 6 měsíců, vyzvat příslušný stát, aby jej informoval o opatřeních přijatých v reakci na provedené šetření.

MPSV JAKO KONTAKTNÍ MÍSTO ÚMLUVY

ZAJIŠTĚNÍ PROVÁDĚNÍ ÚMLUVY V ČR

- Gestorem implementace Úmluvy v ČR je MPSV (usnesení vlády ze dne 19. března 2007 č. 284);
- Spolugestorem implementace Úmluvy je sekretariát VVOZP;
- Nedílnou součástí implementace Úmluvy je vytvoření vnitrostátních podmínek k zajištění usnadnění provádění a monitorování Úmluvy (čl. 33) - smluvní strany mají vytvořit přinejmenším dvě, popř. tři struktury, které by usnadnily vnitrostátní provádění a monitorování Úmluvy;
- Dle čl. 33 Úmluvy tvoří strukturu jejího vnitrostátního provádění a monitorování:
  - Kontaktní místo („Focal point“),
  - Koordinační mechanismus, a
  - Monitorovací mechanismus.

KONTAKTNÍ MÍSTO

- V souladu s čl. 33 odst. 1 ustaví smluvní strany Úmluvy v rámci státní správy a v souladu s vlastní strukturou řízení jedno nebo několik kontaktních míst pro záležitosti týkající se provádění této úmluvy;
- Kontaktní místo je v souladu se shora uvedeným třeba ustanovit v rámci státní správy, z organizačních důvodů je tímto kontaktním místem zpravidla gestor Úmluvy;
- V ČR je kontaktním místem MPSV, které je gestorem Úmluvy a odpovídá za její implementaci.

VYMEZENÍ ROLE KONTAKTNÍHO MÍSTA

- Dle doporučení vysokého komisaře OSN pro lidská práva mají úkoly kontaktního místa zahrnovat zejména tyto činnosti:
  - Podpora a zvyšování povědomí o právech osob se ZP vymezených Úmluvou,
  - Účast na rozvoji a vytváření akčních plánů pro realizaci Úmluvy,
  - Sledování a reportování naplňování Úmluvy,
  - Komunikace s mezinárodními organizacemi, zahraničními kontaktními místy a zahraničními subjekty,
  - „Kanál“ pro komunikaci reprezentace osob se ZP s vládou, popř. vládními institucemi.

AKTIVITY MPSV – KONTAKTNÍHO MÍSTA

Vnitrostátní aktivity

- Účast na vytváření politik vůči OZP a na činnosti různých pracovních skupin zabývajících se řešením problematiky OZP;
- Spolupráce s jinými resorty a dalšími zainteresovanými subjekty při řešení problematiky OZP;
- Spolupráce s NNO a dalšími organizacemi hájícími zájmy OZP;
- Připomínkování návrhů dokumentů a materiálů legislativního i nelegislativního charakteru, dotýkající se situace a postavení OZP;
- Pořádání konferencí, seminářů, školení a vzdělávacích akcí, a to jak pro OZP, tak i pro pracovníky veřejné správy a samosprávy;
- Kontakt s OZP - na MPSV se obracejí osoby se ZP žádající o pomoc při řešení individuálních i systémových problémů spojených s jejich zdravotním postižením, a to nejen v oblasti působnosti MPSV, ale i jiných ministerstev a dalších institucí;

AKTIVITY MPSV – KONTAKTNÍHO MÍSTA

Vnitrostátní aktivity

- Realizace systémových projektů v rámci OP LZZ, OPZ, OPZ+ (např. projekt „Život jako každý jiný“ a projekt „Rozvoj systému sociálních služeb“).
- Zajišťování monitorování a vyhodnocování plnění tzv. horizontálních základních podmínek – zdravotní postižení / Úmluva v rámci čerpání finančních prostředků z jednotlivých operačních programů ESIF.
- Podpora zvyšování povědomí o právech OZP vymezených Úmluvou;
- Ediční a publikační činnost – informování veřejnosti prostřednictvím svých webových stránek a vydávaných publikací o problematice a právech OZP;
- Webový portál www.mpsv.cz - zřízení zvláštní záložky „zdravotní postižení“, která obsahuje informace důležité pro OZP.

AKTIVITY MPSV – KONTAKTNÍHO MÍSTA

Výbor OSN pro práva OZP

- Vypracování a předání Úvodní zprávy České republiky o opatřeních přijatých k plnění závazků podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (říjen 2011);
- Zajištění koordinace, přípravy podkladů, finalizace a odeslání odpovědí ČR na tzv. List of Issues (dodatečné otázky) předložený Výborem OSN pro práva OZP (prosinec 2014);
- Koordinace přípravy a obhajoby Úvodní zprávy před Výborem OSN pro práva OZP (31. březen – 1. duben 2015);
- Zpracování informace o průběhu a výsledku projednání Úvodní zprávy ČR a o Závěrečných doporučeních Výboru OSN pro práva OZP, vč. rozdělení gesce za plnění jednotlivých doporučení⁴ (únor 2016);
- Vypracování písemného vyjádření ČR o přijetí opatření k plnění některých doporučení Výboru OSN pro práva osob se ZP⁵ (březen – červen 2016);
- Koordinace a vypracování návrhu Spojené druhé a třetí periodické zprávy ČR o opatřeních přijatých k plnění závazků podle Úmluvy o právech osob se ZP (2019-2020).

AKTIVITY MPSV – KONTAKTNÍHO MÍSTA

OSN a konference smluvních stran

- Zajišťování účasti na každoročních konferencích smluvních stran Úmluvy v sídle OSN;
- Vypracovávání statementů o stavu plnění Úmluvy v ČR prezentovaných v rámci jednotlivých konferencí smluvních stran;
- Aktivní vystoupení na 6. konferenci smluvních stran Úmluvy – vystoupení a prezentace v hlavním panelu II na téma: „Rozvoj začleňování OZP v národních, regionálních a mezinárodních procesech v ČR“ (červenec 2013);
- Zpracovávání dotazníků pro Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva o stavu implementace Úmluvy v ČR;
- Vypracovávání zpráv/vyplňování dotazníku o plnění Úmluvy pro zvláštního zpravodaje OSN pro práva OZP;
- Komunikace se Stálou misí ČR při OSN v New Yorku.

AKTIVITY MPSV – KONTAKTNÍHO MÍSTA

Evropská unie

- Účast a vystupování na jednáních Disability Platform (dříve High Level Group on Disability) působící při EK (2x až 3x ročně);
- Zpracovávání podkladů za ČR pro pravidelné zprávy D-HLG o stavu implementace Úmluvy v EU a v jejích jednotlivých členských zemích;
- Účast na aktivitách EU v oblasti implementace Úmluvy (např. Work forum pro implementaci Úmluvy o právech OZP) (4. Work forum pro implementaci Úmluvy - příspěvek v hlavním panelu o situaci v oblasti implementace čl. 12 Úmluvy – rovnost před zákonem v ČR (říjen 2014).

AKTIVITY MPSV – KONTAKTNÍHO MÍSTA

Rada Evropy

- Zastupování ČR, příprava podkladů, informace o plnění Úmluvy v ČR a aktivní účast na jednáních Výboru expertů Rady Evropy pro problematiku osob se ZP (CAHPDH) – příprava a schválení návrhu strategie RE pro osoby se ZP na období 2017–2023;
- Pozn.: Z finančních důvodů byla v roce 2018 činnost uvedené expertní skupiny RE ukončena.

DĚKUJI ZA POZORNOST